

25.3.2020

Työ- ja elinkeinoministeriö
VN/7821/2019

LAUSUNTOPYYNTÖ YRITTÄJYYSSTRATEGIAN 9.3.2020 JULKAISTUSTA LUONNOKSESTA

Lausunnot ja näkemykset annetaan lausuntopalvelu.fi-sivuston kautta seuraavien jaotteluiden mukaisesti.

YRITTÄJYYSSTRATEGIAN KATTAVUUS

1. Onko yrittäjyysstrategia mielestäsi kattava siten, että yrittäjyyden edistämisen keskeiset näkökulmat on huomioitu?

- Kyllä
- Jos ei, niin mitä lisäisit?

Strategialuonnoksessa ei ole käsitelty yrittäjyyteen liittyvän tilastoinnin kehittämistä, joka osaltaan edesauttaisi yrittäjyysstrategian toimien seuranta ja kohdentamista. Tällä hetkellä esimerkiksi suuriin yrityksiin luetaan yli 250 henkilöä työllistävät yritykset, jonka vuoksi tähän luokkaan luetaan sekä 251 työntekijää työllistävät yritykset että yli kymmentuhatta työntekijää työllistävät yritykset, joiden liikevaihto voi olla kymmeniä miljardeja euroja.

Pitkän aikavälin kestävään talouskasvuun tähtäävässä yrittäjyysstrategiassa tulisikin ottaa kantaa myös kansallisen yritystoiminnan tilastoinnin kehittämiseen kattavan kokonaiskuvan saamiseksi. Esimerkiksi vuonna 2018 Suomen kymmenen suurinta yritystä vastasi yli seitsemästä prosentista Suomen bruttokansantuotteesta. Nämä kymmenen suurinta yritystä paransivat tilastoissa yritysten tuottavuuden ja kannattavuuden keskiarvoa merkittävästi, mutta samalla ne vääristivät merkittävästi keskivertoyritysten asemaa. Vinot tuottavuus- ja kannattavuusjakaumat saattavat vääristää kuvaa keskimääräisen yrityksen toiminnasta ja johtaa siten virheellisiin johtopäätöksiin ja kehittämisehdotuksiin. Tästä syystä on tärkeää, että poliittisessa päätöksenteossa otetaan huomioon myös esimerkiksi yritysten alueelliset työllisyysvaikutukset sekä yritysten koko ja toimiala. Kehittämisen ei siis tule perustua pelkästään yritysten keskilukuihin.

YRITTÄJÄN TILANNEKUVA

2. Vastaako yrittäjyyden tilannekuva käsitystäsi yrittäjien tilanteesta?

- Kyllä
- Jos ei, niin mitä muuttaisit?

Osa yrittäjyysstrategialuonnoksessa käytetyistä lähteistä on suhteellisen vanhoja eivätkä täten vastaa muuttunutta toimintaympäristöä. Yrittäjyysstrategialuonnoksessa viitataan esimerkiksi Deloitteen vuonna 2012 tekemään selvitykseen, jonka mukaan Suomi on pärjännyt hyvin kansainvälisessä vertailussa liittyen yrityksille asetettuihin hallinnollisiin vaatimuksiin sekä yritysten organisoimisen hallinnolliseen taakkaan. Merkille pantavaa on kuitenkin se, että luonnoksessa esitetyt tiedot ovat noin kahdeksan vuoden takaa ja tänä aikana esimerkiksi suomalaisten yritysten rakenne on muuttunut merkittävästi muun muassa yksinyrittäjyyden lisääntyessä. Esimerkiksi Eläketurvakeskuksen mukaan laskutuspalveluyritysala on kasvanut viimeisen seitsemän vuoden kuluessa merkittävästi. Alustavien tulosten mukaan ns. palkkasumma on kahdeksankertaistunut (20 M€ → 160 M€) ja asiakkaiden määrä kuusinkertaistunut (5 000 → 30 000).

25.3.2020

Vaikka Eläketurvakeskuksen luvut ovat epävirallisia, ne antavat kuitenkin antavat viitteitä siitä, että esimerkiksi laskutuspalveluyritysala kasvaa myös tulevina vuosina.

STRATEGISET TEEMAT

3. Ovatko strategiset teemat mielestäsi relevantteja yrittäjyyden edistämässä?

- ~~Kyllä~~
- Jos ei, niin mitä muuttaisit?

Strategisen teemat ovat relevantteja, mutta niiden käsittelyä tulisi tarkentaa.

Esimerkiksi luvussa 2.1 otetaan kantaa kohtaanto-ongelmaan ja ehdotetaan yhdeksi ratkaisuksi koulutusta. PAM korostaa, ettei koulutus tule kuitenkaan yksin ratkaisemaan esimerkiksi matkailu- ja ravintola-alan kohtaanto-ongelmaa, koska tällä hetkellä monet alalle koulutetuista hakeutuvat muille toimialoille matkailu- ja ravintola-alan työolosuhteiden vuoksi (mm. palkkaus, työajat sekä määräaikaisten ja osa-aikaisten työsuhteet). Lisäksi esimerkiksi matkailualalla kohtaanto-ongelmaa lisää kohtuuhintaisten asuntojen puute (ml. vuokra-asunnot).

Yrittäjyysstrategialuonnoksen mukaan kohtaanto-ongelman syynä voi olla myös se, että työntekijä kokee palkan huonoksi. Työntekijän kokemuksen lisäksi palkka voi olla myös todellisuudessa niin pieni, ettei työntekijä tule palkalla toiseen: PAMin vuonna 2017 tekemän selvityksen mukaan esimerkiksi vähittäiskaupan alalla työskenteleville maksetaan sosiaalietuuksia kuten asumis- ja toimeentulotukea arviolta 30 miljoonan euron edestä vuosittain, vaikka samaan aikaan vähittäiskaupan kokonaisnettotulos on 334 miljoonaa euroa. Vähittäiskaupan alalla maksettavat pienet palkat auttavat osaltaan yrityksiä menestymään, mutta samalla ne lisäävät sosiaalietuuksien maksamista.

Luvussa 2.5 otetaan kantaa paikalliseen sopimiseen. PAM painottaa, että paikallinen sopiminen edellyttää yrityksissä työnantajan ja työntekijöiden välistä luottamusta sekä työntekijöiden osallistumista päätöksentekoon. Tästä syystä on tärkeää, että paikallista sopimista koskevassa sääntelyssä painotetaan sääntelyä, joka edistää työnantajan ja työntekijöiden välistä luottamusta: Vahvistamalla työntekijöiden ja heidän edustajiensa tiedonsaantioikeuksia ja neuvotteluasemaa luodaan tasapuolinen neuvotteluasema ja paremmat edellytykset molempia osapuolia hyödyttävälle sopimiselle. Paikallisessa sopimisessa työehtosopimuksen lisäksi luottamusmiehen rooli on erityisen tärkeä, sillä hän on yleensä yrittäjää ja yrityksen omistajia paremmin selvillä työntekijöiden mielipiteistä.

PAMin kantana on, että aidolla paikallisella sopimisella voidaan edistää yritysten tuottavuutta, tarkoituksenmukaisia työjärjestelyjä ja työhyvinvointia. Epäluottamus, puutteelliset tiedot ja osaaminen sekä epätasapaino neuvotteluosapuolten kesken ovat merkittäviä esteitä paikallisen yhteistoiminnan edistämiseksi. Näistä syistä esimerkiksi osa työehtosopimusten joustavoittavista sopimismahdollisuuksista jää hyödyntämättä. Jos työntekijäpuolelle taattaisiin paikallisten sopimusten tulkintaoikeus, se lisäisi uskallusta tehdä paikallisia sopimuksia.

Yrittäjyysstrategialuonnoksen luvussa 2.10 otetaan kantaa myös naisyrittäjyyteen. Esimerkiksi Euroopan parlamentti on todennut naisyrittäjien merkityksen olevan suuri etenkin talouskriisien aikana, ja Euroopan tasolla on arvioitu, että naisyrittäjien tukeminen kasvattaisi eri jäsenmaiden talouksia useilla miljoonilla euroilla (esim. A7 0207/2011). Naiset tarvitsevat yrittäjinä kuitenkin osin erilaisia tukitoimia kuin miehet, sillä tutkimusten mukaan naiset kantavat yhä edelleen miehiä suuremman vastuun perheen ja kodin

25.3.2020

arjesta. Naisyrittäjien tukemiseksi olisi tärkeää miettiä esimerkiksi oikeudenmukaisempia tapoja vanhemmuuteen liittyvien kustannusten jakamiseen. Myös kansalliset koulutusorganisaatiot voisivat etsiä malleja globaaleilta toimijoilta naisten yrittäjyyden edistämiseksi (mm. University of East London).

Luvussa 3.1 ehdotetaan alv-velvollisuuden alarajan korottaminen 15 000 euroon, jolla ”pyritään keventämään pienyrittäjien hallinnollisia velvoitteita”. Tässä ei kuitenkaan oteta huomioon, että alarajaa nostamalla siirretään kasvun esteenä toimivaa kynnystä vain nykyisestä 10 000 eurosta ylöspäin ja mahdollisesti luodaan kannuste jopa päätoimiseen arvonlisäverottomaan yrittäjyyteen ainakin pienituloisille itsensätyöllistäjille. Keskeisemmäksi ongelmakohtaksi alv-velvollisuuden osalta on havaittu alarajan suuruuden sijaan byrokraloukku, sillä alv:n tilittäminen ei nykyisellään ole pienyrittäjille riittävän yksinkertaista. Keinoja tämän tilanteen helpottamiseen ei strategialuonnoksessa kuitenkaan esitetä.

Luvussa 3.6 alivakuuttamisen ongelmaan ei esitetä keinoiksi kuin yrittäjien tietoisuuden lisäämistä siitä aiheutuvista vaikeuksista. Käytännössä alivakuuttamisen mahdollisuutta voidaan hyväksikäyttää, kun palkkatyötä korvataan pakkoyrittäjyydellä, sillä etenkin nuorilla on taipumusta aliarvioida omaa työttömyysriskiään sekä liikadiskontata kertynyttä tai kertymättä jäänyttä eläkettä suhteessa nettotuloihin. Ylipäätään pakkoyrittäjyyden teema jää strategiassa käsittelemättä, vaikka tarkoituksena ei varmastikaan ole lisätä yrittäjyyttä vain numeroina vaan panostaa nimenomaan kasvuun ja työllistämiseen pyrkivään yrittäjyyteen.

Lisäksi yrittäjyysstrategialuonnoksen johdannossa todetaan osaavien työntekijöiden olevan yrityksen keskeinen resurssi. Luonnoksen mukaan kuitenkin jopa 72 prosenttia yrityksistä kokee, että henkilöstön digiosaamisessa on liiketoimintaa vaikeuttavia puutteita (luku 2.8). Olisikin ensiarvoisen tärkeää, että tulevassa yrittäjyysstrategiassa annettaisiin konkreettisia esityksiä siitä, miten yrittäjien ja työntekijöiden digiosaamista tullaan kehittämään ja kenen kaikkien vastuulla digiosaamisen kehittäminen on. Asian tärkeyttä puoltaa myös se, että Opetushallituksen loppuvuodesta 2019 julkaisemassa Osaamisrakenne 2035 -julkaisussa todetaan digitalisaatioon liittyvien taitojen olevan tärkeimpiä osaamiseen liittyviä taitoja tulevaisuuden työelämässä.

4. Strategisissa teemoissa on alustavasti tunnistettu joitakin toimenpiteitä, tunnistatko lisää toimenpiteitä strategian toteuttamiseksi? - - - Vastaus pyydetään strategiateemakohtaisesti. - - -

3.2 Osaaminen ja osaavan työvoiman saatavuus yritysten kasvun tukena

Kohdassa 3.2 ehdotetaan vahvistettavaksi yksinyrittäjien/mikroyritysten työnantajavelvoitteiden tuntemista työllistämiskynnyksen alentamiseksi. PAM korostaa, että työnantajavelvoitteiden tuntemisen lisäksi yksinyrittäjät/mikroyritykset tulisi myös saada maksamaan lakisääteiset työnantajamaksut. Jos esimerkiksi lakisääteisten YEL-vakuutusmaksujen maksamattajättäneiden yksinyrittäjien määrä kasvaa pitkällä aikavälillä, vaarana on yksinyrittäjien eläkeköyhyys ja sitä kautta julkisten menojen kasvu.

Konkreettisten toimien kirjaamistarvetta yrittäjyysstrategiaan korostaa myös se, että Eläketurvakeskuksen vuosina 2017-2018 tekemän laskutuspalveluyrityksiä koskevan valvonnan tulokset. Tulosten mukaan valvonta on tarpeellista, koska valvonnassa on huomattu, että yrittäjät ovat jättäneet YEL-vakuuttamatta yllättävän isoja ansioita ja vakiintunutta toimintaa.

25.3.2020

Yrittäjyysstrategialuonnoksen luvussa 3.2 otetaan myös kantaa työlainsäädännön kehittämiseen. PAM pitää tärkeänä, että Suomessa selvitettäisiin mahdollisimman nopeasti alustoiden kautta tehtävien töiden aiheuttamat lainsäädäntömuutostarpeet. Vaikka sosiaaliturva- ja verotuslainsäädäntöön liittyviä epäkohtia tulee myös täsmentää, pitää PAM tärkeänä, että muutoksia tehdään myös työlainsäädäntöön.

Tulevaisuudessa työoikeuden tulisi ottaa huomioon alustoiden kautta työtä tekevät, mutta myös muut ns. näennäisyrittäjät ja itsensätyöllistäjät ja turvata heille heikomman osapuolelle tarvittava turva työskentelylle. Vaikka jo nykyinen työsopimuslain säännös työsuhteen tunnusmerkistöstä voidaan katsoa pääosin soveltuvan myös alustatyöhön ja muuhun ns. näennäisyrittäjyyteen, on asiantila kuitenkin epäselvä ja yritysten liiketoimintamallit hyödyntävät tätä, on muutokset tehtävä nopeasti ja lainsäädäntötasoisesti.

Työsopimuslakia tulisi täsmentää niin, että luotaisiin ns. työnantajaolettama. Työnantajaolettama vastaisi luotuun epäselvyyteen alustatyöntekijöiden työoikeudellisesta asemasta. Se estäisi työsuhdeturvan kiertämistarkoituksen ja olisi tarkoituksenmukaisin tapa turvata työntekijöille heille kuuluva vähimmäisturva. Lainmuutoksen myötä alustayrityksiä - ja mahdollisesti syntyviä muita uusia työnteettämismuotoja – kohdeltaisiin lain silmissä työnantajina, ja niiden pitäisi esittää näyttöä siitä, miksi kyse ei ole työsuhteesta eikä pakottava tunnusmerkistö täyty vaan työn muoto olisi todelliselta itsensätyöllistäjältä eli yrittäjältä tilattu toimeksianto. Tämä antaisi heikommalle osapuolelle oikeusturvaa, kun hänen ei täytyisi jälkikäteisesti riitauttaa sopimussuhteen muotoa ja osapuolten velvollisuudet olisivat jo sopimussuhteen aikana tiedossa. Työtä tarjoava alusta ei voi myöskään olla vain vailla sääntelyä toimiva markkinapaikka.

Sosiaaliturvan kehittämisen osalta PAM pitää tärkeänä, että sen uudistamisessa huomioidaan Euroopan Unionin Neuvoston suositus sosiaalisen suojelun saatavuudesta työntekijöiden ja itsenäisten ammatinharjoittajien kannalta (hyväksytty 8.11.2019), joka painottaa tarvetta kokonaisvaltaisiin uudistuksiin, jotta sosiaaliturvaan pääsy turvataan aiempaa joustavammin epätyypillisen työn tekijöille ja itsensätyöllistäjille. Samalla muutoksia tehtäessä on turvattava yrittäjyyden ja työsuhdetyön kustannusneutraalius. Työn teettäminen tai tekeminen vailla työsuhdetta ei tule olla osapuolille taloudellisesti kannattavampaa.

TIEKARTTA

5. Minkälainen tiekartta tukisi strategian toiminnallistamista parhaiten?

Tiekartan tulisi olla konkreettinen, ymmärrettävä ja yksiselitteinen. Lisäksi siitä tulisi nähdä selkeästi kenen vastuulla toimenpiteen toteuttaminen on, mikä on haluttu lopputulos sekä minkäkokoiselle ja millä toimialalla toimiville yrityksille toimenpiteet on tarkoitettu.

MITTARIT

6. Minkälaiset mittarit tarvitaan, jotta voidaan seurata strategian vaikuttavuutta sekä strategian toteutumista? Ehdota esimerkkejä konkreettisista mittareista.

Konkreettisia mittareita voisivat olla esimerkiksi:

- työllistävien yritysten määrä toimialoittain (mukana myös tieto työntekijöiden määrästä + tieto alustatalousyritysten määrän kehittymisestä ja mahdollisista globaaleista omistussuhteista)
- lakisääteisten työeläkemaksujen kehitys suhteessa eri yritysmuotoihin ja/tai TyEL-vakuutuksista puuttuneiden palkkojen kehitys (ETK:n yrittäjävalvonta).

25.3.2020

MUITA KOMMENTTEJA / KYSYMYKSIÄ?

7. Voit kirjoittaa muita kommentteja alla olevaan tekstikenttään.

Yritysten määrän lisäksi on tärkeää kiinnittää huomiota kansantalouden kannalta myös yritysten kannattavuuteen, sillä kannattavat yritykset työllistävät enemmän ja maksavat korkeampaa palkkaa.

Yrittäjyysstrategialuonnoksen mukaan pienimpien työnantajien henkilöstömäärä on supistunut samalla kun yksinyrittäjien määrä on kasvanut. Sekä kansantalouden että alueellisen elinvoiman näkökulmasta olisi tärkeää selvittää, mistä pienempien työnantajien henkilöstömäärän supistuminen johtuu sekä miettiä toimenpiteitä tämän negatiivisen suunnan kääntämiseksi positiiviseksi.

PAM kannattaa lämpimästi sitä, että myös yrittäjyysstrategiassa pyritään löytämään keinoja alustatalouteen liittyvien lieveilmiöiden, kuten harmaan talouden lisääntymisen, torjuntaan hallitusohjelman mukaisten kirjausten mukaisesti. Reilun kilpailun edistämiseksi ja tasapuolisten toimintaedellytysten turvaamiseksi on tärkeää, että yrittäjyysstrategiassa huomioidaan valmisteilla olevan harmaan talouden torjuntaohjelman toimenpiteet ja niiden vaikutukset erikokoisiin ja eri toimialoilla toimiviin yrityksiin.

Lausunnon ovat koonneet:

Katri Jakosuo

Olli Toivanen

Suvi Vilches.